

жаскими и детермінантами. Сложную рему обычно експлицує сказуєме или главный член односоставного предложения и зависимые от них компоненты, в частности атрибутивные, детерминантные и присловные распространители. К центру тяготеют самостоятельно употребленные второстепенные члены предложения в неполных, преимущественно эллиптических конструкциях. Признаком периферийности обозначены подлежащие, усложненные определениями, а также сочетания слов с опорными управляемыми членами предложения, детермінантами места и времени, определениями. Своеобразная информативная и акцентная нагрузка присуща вводным конструкциям, которые образуют новый самостоятельный фрагмент высказывания, – сложную рему. Исследование построено на материале повести Ю. Покальчука «Озерный ветер».

Ключевые слова: рема, актуальное членение, предикат, сказуемое, субстанциальные синтаксемы.

Kostusyak Nataliya. Peculiarities of Simulation of Rema in Simple Constructions. In this article fully and system analyzed rema as a component of simple syntax constructions in the story of Pokalchuk “Lake wind”; accent on the features of marking informative labeling loaded unit and its ratio with components of the formal syntactic and semantic syntactic organization. It was found that simple rema often correlate with different structure predicates and now divide sentences. Periphery formal marking simple communicative unit are lexems, related with subject, definitions and determinants. Complicated rema usually marking predicate or main part monosyllabic sentences and their dependent components, including attribute, determinant and adverb spreader. Independently used secondary parts of sentence gravity to the center mostly incomplete elliptical constructions. The characteristic of peripheral marked subjects, complicated with definitions and compound of the words strongholds with strong controlled the parts of sentence, place and time determinants, definitions. The peculiar accent and informative loading inherent insert constructions, forming a new piece of self-expression – a difficult rema.

Key words: rema, actual segmentation, predicate, substantial syntaksems.

УДК 81' 373.43

Олена Кузьмич

НЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСІБ КОМІЧНОГО

У статті йдеться про неологізми як засіб комічного. Неологізми – це нові слова. Вони виникають на певному етапі розвитку мови. Мовець розуміє новизну таких слів. Існують лексичні і семантичні неологізми. Індивідуальні (авторські) неологізми творяться тими ж мовними засобами, що й загальномовні. Автор повинен уміти оригінально сполучити слова, дібрати незвичне озна-

чення, поєднати відмінні в семантичному або часовому плані поняття. Неологізми можуть бути використані як стилістичний засіб. Сатирики та гумористи часто використовують неологізми. Ці слова важливі у створенні комічного зображення й комічних ситуацій. Сатирики та гумористи вживають ці слова для створення іронічного, гумористичного і сатиричного ефекту. Завдяки таким неологізмам письменники зображають недоліки поведінки людей. Неологізм може дати негативну характеристику персонажеві твору. Індивідуальні авторські неологізми мають особливий комічний ефект. Неологізми показують негативне бачення реальності через призму авторського бачення.

Ключові слова: неологізми, лексичні і семантичні неологізми, індивідуальні неологізми, комічне, засоби комічного.

Постановка наукової проблеми та її значення. Рушійною силою всіх змін у лексиці мови є навколишня дійсність, діяльність, номінативно-мовленнєва творчість людини від часів родового й племінного буття до національного, міжнаціонального. Людина завжди називала все пізнаване, усвідомлене чи тільки усвідомлюване нею: явища природи, суспільні та індивідуальні реалії. Так у мовній системі виникли слова і сполучення слів, які на перших порах були новими, тобто неологізмами [1, с. 173].

Залежно від структурно-семантичних особливостей нові слова, або неологізми бувають лексичні, тобто такі, у яких на певному етапі розвитку мови новими є і зміст, і звукова оболонка слова, і семантичні, у яких стара звукова оболонка наповнюється новим змістом. Як лексичні, так і семантичні неологізми можуть бути виражені одним словом – однокореневим, складним чи складноскороченим, і лексикалізованим сполученням двох і більше слів [5, с. 243].

Індивідуальні (авторські) неологізми «творються тими самими способами, що й загальномовні. Доля їх у мові залежить від уміння автора оригінально сполучити слова чи основи слів, дібрати незвичне означення, поєднати відмінні в семантичному або часовому плані поняття» [3, с. 83]. Авторські неологізми можуть бути засобом творення комічного.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Стилiстичне навантаження фразеологізмів схарактеризовано в роботах із стилістики таких авторів, як П. С. Дудик [1], Л. І. Мацько [2], О. Д. Пономарів [3] та в академічного виданні «Стилiстика сучасної української літературної мови» [4]. Проте в цих лінгвістичних працях відсутні відомості про використання неологізмів, зокрема авторських, як засобу творення комічного ефекту.

Мета статті є аналіз неологізмів як засобу комічного. **Завдання** статті: 1) виявити авторські неологізми з комічною семантикою; 2) дослідити способи їхнього творення; 3) показати їхню роль у творенні комічної ситуації.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Авторські неологізми можуть вносити в мову твору комічне навантаження. Зокрема, у романі П. Загребельного «Вигнання з раю» наявні оригінальні авторські неологізми з комічним забарвленням. Вони з'явилися внаслідок різних модифікацій слова «**демографія**» з наданням йому власного пояснення змісту. У такий спосіб у письменника виникли слова «**димогографія**», «**домографія**», «**дамографія**», «**дармографія**», «**думогографія**» і «**дюмографія**», напр.: – **Демографія**, для прикладу, що таке? Паливо для колгоспників, пальне для техніки (с. 384); – Далі може йти **домографія**. Це значить: дім і в домі, житло нашого колгоспного трудівника як таке, а також його внутрішність, або, як пишуть у газетах і книжках – інтер'єр (с. 384); – Навряд, – сказав Гриша. – **Наша дамографія – це дармографія** для чоловіків. **Дамографія** – це доярки, свинарки, птахарки, городниці, садівниці, буряківниці, це всі жінки, перед якими треба впасти ниць усім благополучним, благонадійним, благословеним, благоустроєним і благопристойним (с. 385); – Письменника Дюма чули? ...От вам і **дюмографія**! А вже до неї так і кортить дочепити ще й **думогографію**, бо думати ми вміємо, та не кожен хоче (с. 385).

За допомогою неологізмів можна дати негативну характеристику, створити гумористичні, іронічні і сатиричні ефекти. Для набуття комічного ефекту неологізми творяться такими способами:

Префіксальним:

префікси: **розпре-**: **Розпресобачі сини і дочки!** (Є. Дудар «Штани з Гондурасу», с. 135); **обер-**: **Чи законно обер-повія Катерина II зруйнувала запорізьку Січ і загарбані українські землі роздала своїм фаворитам?** (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 28);

префіксоїд: **теле-**: **Московські телеостанки повідомили радість** (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 158); **аудіо- і відео-**: **Скільки аудіо- та відеосміття** (с. 41).

Префіксально-суфіксальним:

со- + -ник-: – **Вип'єте зі своїми сопляшниками...** (О. Чорногуз «Претенденти на папаху», с. 461); **за- + -и-**: **Люде мій славний! Як**

тебе затуркали! Як тебе задебілили! (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 10); **при-** + **-ник-**: *Словом, єдиний, хто хоче ощасливити український народ, це блок комуністів і прикоритників* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 167); **за-** + **-ї-**: *І вийдуть із задуп'я окремі, чудом збережені постаті* (В. Діброва «Бурдик», с. 99).

Префіксально-суфіксально-постфіксальним:

на- + **-ува-** + **-ся-**: *...було так, що Хрущов відчув, що не встигне нахрущовствуватися* (Б. Жолдак «Антиклімакс», с. 114).

Суфіксальним:

суфікси: **-ун-**: – **Стригуни**. – *Хто-хто? – Пострижені. Ті, що п'ятнадцять діб одержали за хуліганство* (П. Загребельний «День для прийдешнього», с. 315); **-ик-**: *Кажуть, що в Росії побутує найдрібніша одиниця виміру демократії – «Один пукін». У дипломатичних колах України – «Один черномирдик» – означав найдрібнішу одиницю виміру дипломатичної етики* (с. 204); **-ник-**: *Поети жваво контактували з художниками (тут їх називали малярами), музиканти з поетами, ті й другі з третіми, а всі разом не цуралися й «залізчаників», хоч і посміювалися над їхніми металобрухтними нахилами* (В. Врублевський «Ажіотаж, або Хроніка одного жарту», с. 185); *На цих утробників і розраховують утробники, які хочуть задушити незалежність України* (Є. Дудар «Штани з Гондурасу», с. 150); **-ант-**: *...і кожен сухорукий комплексант пнеться в Адами ...* (О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу», с. 101); **-юг-**: *О! Себто одразу почав із себе такого демократа стоїть, яких я особисто називаю демонократами – сьогодні він комунюга, а завтра вже гуманюга! Гуманяка!* (Б. Жолдак «Антиклімакс», с. 115); **-и-**: *Влад гераклив містом* (В. Врублевський «Ажіотаж, або Хроніка одного жарту», с. 191); **-оз-**: *Не могли хоча б пару пляшок шампін'йози узяти! До ось цих, – кивнув самим лише підборіддям, показуючи на опеньки, – ось цих шампін'йонів!* (О. Черногуз «Претенденти на папаху», с. 401); **-ист-**: *Або – військово-повітряні сили НАТО. Бо в них служить син уродженця «Мозамбіка» Петра Зябки – Артур Зоббі. Тільки ж і онтарійці, і натисти покрутять пальцем біля скроні і питають: «Тому голові сільради метеорит на голову не впав?»* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 128); **-єнк-**: *Якийсь унтер Пришибєєв – ще царський – сказав колись «Казатін». І наші рідні пришибєєнки, вже сучасні, щоб не порушувати традиції, в один голос: «Казатін! Казатін!* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 30); **-ій-**: *Ми*

вже так звикли до того **шкуродертія**, що коли нема кому дерти із нас, деремо один із одного (с. 23);

суфіксоїди: **-завр-**: *Ще до того як фільм надійшов у прокат, виконавець головної ролі **тракторозавра** Хоми якийсь Джон Маккінлі став знаменитістю, його ім'я не сходило зі сторінок газет* (Є. Гуцало «Парад планет», с. 664); **-вод-**: *Вельми великі **членоводи!*** (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 15); **-ман-**: *А наші **марксомани** так запопадливо вивернули хребта уліво, що жодна медицина світу не може поставити його на місце* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 13); **-кратіј-**: *І в печінках сидить безкарна, розбурхана **дурнократія*** (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 17);

суфіксально-постфіксальний спосіб: *І не **суркилося** над Києвом небо. І не **кучмилися** над Україною зграї ненажерливих москітів* (с. 178).

Щодо слів, утворених способом основоскладання, варто зазначити, що комічність у них посилена за рахунок того, що в їхній значеннєвій основі міститься такі мовні одиниці:

1) **старослов'янізм**: *Ми вже так звикли до того **шкуродертія**, що коли нема кому дерти із нас, деремо один із одного. Для регенерації нації* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 23); **сленг**: *Якщо не пискляво-шип'ячою голопопсою, то судомно-дригаючою **голопупсою*** (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 79); **розмовна лексика**: *Що-що, а **спихотехніка** в нашій організації на висоті* (В. і Н. Лапікури «Вилон бандюг по-науковому», с. 39);

2) **розмовно-експресивна лексика**: *Звісили червоний прапор з балкона, махали ним під час сесії, депутати знавісніли в дискусіях, було велике **мордолупцювання*** (Л. Костенко «Записки українського самашедшого», с. 57);

3) **просторічна лексика**: *Гірше нашої **самодралівки**, але п'ють оті віскі одинарні, подвійні, потрійні* (О. Черногуз «Претендент на папаху» с. 405);

4) **ненормативна лексика**: *А старше покоління по куцах матюкалося «...в **ананасадопомогумать**»* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 124);

5) **іншомовна лексика**: *По-моєму, тут уже потрібні не політологи, а **політпаталози*** (Л. Костенко «Записки українського самашедшого», с. 47);

б) **контамінація**: (концерт і консенсус): *Декорацію про суверенітет України вже прийняли. А ось до спільного «**концертусу**» не дійшли* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 117);

7) **абрєвіація:** а) **буквена:** *Мабуть, це трагедія не для всього СНД, а для головного есендюшника – Росії* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 53); – *То за яку дефіцитну продукцію виміняв прикрасу південно-корейську?*

– За **ВВО**.

– *А що це таке? В'ялені оселедці?*

– *Та ось же вона, нетямо! – дзенькнув виделкою по пляшці Інокентій. – вільно викапана оковита* (М. Пальчик «На промисловій основі», с. 2); – **Шепеонів**, – *у Ховрашкевича обличчя було схвильоване і таке бліде, як у першокласника комірець зранку. – Шепеонів. Скорочено: ШЕПЕОН. Повністю: шапкоподібний ондатр. То я так умовно їх назвав, – розмахуючи руками, пояснював Ховрашкевич. – Потім ми, звичайно, виводитемо не тільки шепеонів, а й качкопонів* (О. Черногуз «Аристократ» із Вапнярки», с. 123); *Ну хоча б на поминки про ССРСР – Союзу Советских Социалистических Рабов* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 125); *Розтовкмачте ви цьому «деде» (державному дебіл), що мова народу – його першооснова* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 185). – *Слухай «ДД» – доблесний дебіл* (с. 218);

б) **звукова:** **ВІЛ-інфіковані** (*В. І. Леніним заражені*) (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 62); *Громадськість хутора «Мозамбік» не дивує, що ФУММ – феномен українського марксиста-мутанта – не зміг би пояснити навіть сам Карл Маркс* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 126);

в) **складова:** *У нас тепер дома цілий бабком* (Л. Костенко «Записки українського самашедшого», с. 144); – *...Бий жлободром* (В. Діброва «Бурдик», с. 140); *І чому вона має таке ім'я? «Мегацета»? ... – А назва така на честь моєї дружини Марії Ганни Цецилії Терези* (О. Черногуз «Претенденти на папаху», с. 352); *А кумачі і пердкоми згинули!* (В. Діброва «Бурдик», с. 99).

8) **лексико-семантичний спосіб:** *Шевальє назбирали дванадцять. Один «дворянин» – по чужих дворах лазить. Є «шляхтич» – на залізничному шляху промишляє. Він же «банкїр». відмиває брудні гроші. Все, що за день в електричках нажебрає, увечері в кабаку «відмиває». Три знамениті в наших околицях «металурги». Промишляють на збиранні металобрухту. Визнаний «аграрій» – спеціаліст по чужих городах. Шевальє «Курка» – майстер по курниках* (Є. Дудар «Галерея чудотворців», с. 217).

Авторські неологізми відіграють важливу роль у зображенні комічного. За їх допомогою влучно, образно й дошкульно репрезентують

недоліки поведінки людини. Неологізми такого зразка змальовують негативні реалії через призму художнього авторського бачення.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Неологізми використовують як стилістичний засіб. Сатирики та гумористи часто послуговуються неологізмами, оскільки ці мовні одиниці відіграють важливу роль у створенні комічного зображення особи й комічних ситуацій. Сатирики та гумористи вживають ці слова для створення іронічного, гумористичного і сатиричного ефекту. Завдяки таким неологізмам письменники зображають недоліки поведінки людей. Вивчення авторських неологізмів як засобу комічного варто продовжити на матеріалі ліричних і драматичних творів української літератури.

Література

1. Дудик П. С. Стилістика української мови : [навч. посіб.] / П. С. Дудик. – К. : Вид. центр «Академія», 2005. – 369 с.
2. Стилістика української мови : [підручник] / Л. І. Мацько та ін. [за ред. О. М. Мацько]. – К. : Вища шк., 2003. – 463 с.
3. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови : [підручник] / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1993. – 248 с.
4. Сучасна українська літературна мова. Стилістика / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1973. – 588 с.
5. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1973. – 540 с.

Referenses

1. Dudyk P. S. Stylistyka ukraïnskoï movy : [navch. posib.] / P. S. Dudyk. – K. : Vyd. tsentr «Akademia», 2005. – 369 s.
2. Stylistyka ukraïnskoï movy : [pidruchnyk] / L. I. Matsko ta in. [za red. O. M. Matsko]. – K. : Vyshcha shk., 2003. – 436 s.
3. Ponomariv O. D. Stylistyka suchasnoï ukraïnskoï movy : [pidruchnyk] / O. D. Ponomariv. – K. : Lubid, 1993. – 248 s.
4. Suchasna ukraïnska literaturna mova. Stylistyka / [za zag. red. I. K. Bilodida]. – K. : Nauk. dumka, 1973. – 588 s.
5. Suchasna ukraïnsra literaturna mova. Leksyka i frazeologiiia / [za zag. red. I. K. Bilodida]. – K. : Nauk. dumka, 1973. – 570 s.

Кузьмич Елена. Неологизм как средство комизма. В статье говорится о неологизмах как средстве комического. Неологизмы – это новые слова. Они появляются на определенном этапе развития языка. Говорящий понимает новизну этих слов. Существуют лексические и семантические неологизмы. Индивидуальные (авторские) неологизмы образуют те же языковые средства, которые образуют и общезыковые. Автор должен уметь оригинально совместить слова, подобрать необычные определения, соединить отличительные в семантическом или временном плане понятия. Неологизмы могут быть использованы

как стилистическое средство. Сатирики часто используют неологизмы. Эти слова очень важны для создания комического изображения и комических ситуаций. Сатирики употребляют эти слова для изображения иронического, юмористического и сатирического эффекта. Использование неологизмов позволяет писателям изображать недостатки человеческого поведения. Неологизм может дать негативную характеристику персонажу произведения. Индивидуальные авторские неологизмы имеют особенный комический эффект. Неологизмы показывают негативное видение реальности через призму видения автора.

Ключевые слова: неологизмы, лексические и семантические неологизмы, индивидуальные неологизмы, комическое, средства комического.

Kuzmich Olena. Neologism as Means of Comic. The article deals with the neologism as meaning of comic. The neologisms are the new words. They arise at the certain stage of the development of the language. The speaker understands the novelty of these words. There are lexical and semantic neologisms. The individual forms of the neologisms are created by the known language means. The author must be able to combine words very originally to choose interesting definition combine concepts that are different in the semantic and temporal plane. Neologisms can be use as a stylistic mean. The satirists and humorists use neologisms very frequently. These words are very important in the creation of the comic image and comic situations. The satirists and humorists use these words to create the ironic, humorous and satirical effect. Using of the neologisms by the writers depict shortcoming the behavior of the people. Neologisms can give the negative characteristic of the person. The individual neologisms have the special comic effect. Neologisms show the negative vision of the reality through the prism of vision of the author.

Key words: neologism, lexical and semantic neologisms, individual forms of the neologisms, comic, means of comic.

УДК 811.161.2'366.5

Наталія Лахно

АКТАНТНИЙ РОЗПОДІЛ СЕМАНТИКИ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ

У статті акцентовано на здатності дієслівних префіксів спрямовувати функціональну характеристику актантів у бік суб'єкта або об'єкта та визначати її. Розглянуто типи актантної характеристики, які комбінуються в межах лексико-семантичних варіантів та ілюструють взаємозв'язок між морфолого-семантичними варіантами префіксів і генеративною, акумулятивною та гібридною функціями актантів. Виявлено, що префікси можуть експлікувати аспектуальні та